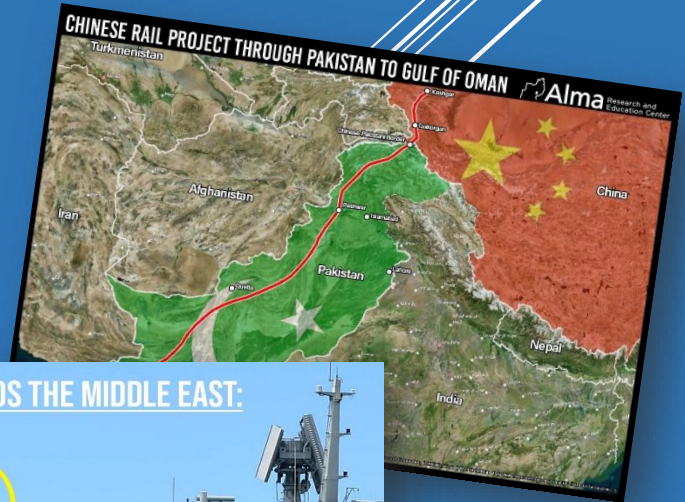
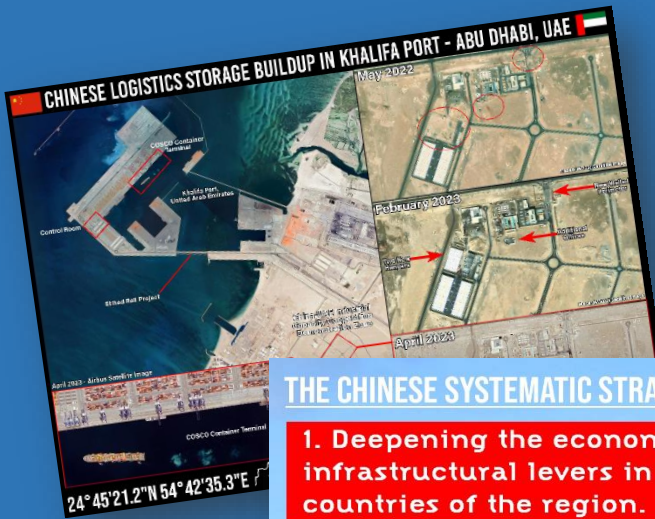
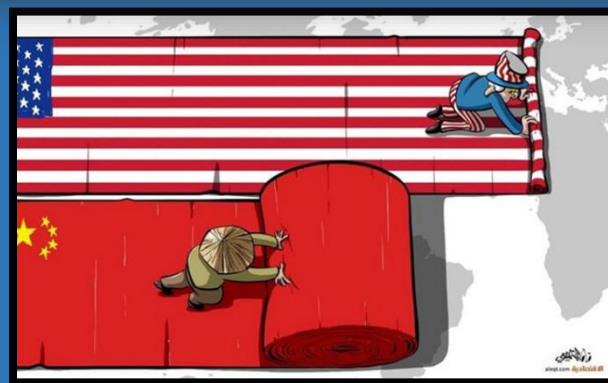

סין - המרת כוחה הכלכלי במזרח התיכון לכוח מדיני, בדרך לדריסת רגל צבאית

THE CHINESE SYSTEMATIC STRATEGY TOWARDS THE MIDDLE EAST:

1. Deepening the economic and infrastructural levers in many countries of the region.
2. Converting this into political power while challenging the US presence, but without taking on the burden of US military actions
3. Selective construction of a military foothold

מאת: יעקב לאפין

ספטמבר 2023

תוכן עניינים

2-3.....	סיכום מנהלים.....
4-8.....	תמונת מצב אזורית והאסטרטגיה הסינית.....
9-14.....	מקרה הבוחן הסעודי.....
15-16.....	מקרה הבוחן האיראני.....
17-18.....	מקרה בוחן איחוד האמירויות.....
19.....	מקרה בוחן מצרים.....
20-21.....	מקרה בוחן סוריה.....
22.....	מקרה בוחן לבנון.....
23.....	מקרה בוחן עיראק.....
24.....	מקרה בוחן ישראל.....
25.....	תגובות אמריקאיות באזור.....
26-27.....	סיכום.....
28-29.....	מקורות.....

סיכום מנהלים

בשנים האחרונות, וביתר שאת בחודשים האחרונים, סין מאיצה תהליך אזורי במזרח התיכון שנועד להמיר את השפעתה הכלכלית לעוצמה מדינית ויתכן גם להגברת נוכחות צבאית. זאת, כחלק מתוכנית סדורה שנועדה גם למצות הזדמנויות כלכליות ולהגביר השפעה אזורית וגם לאתגר את מעמדה של ארה"ב כמעצמת על, שהובילה עד כה את מערכת הבריתות האזורית.

סין עושה כל זאת ללא צורך לקחת על עצמה את העול הצבאי האמריקאי באזור, ועם מעט סיכונים ממשיים עבורה, למרות שיש כאלו שיפורטו בהמשך.

העובדה שארה"ב התקרבה באופן משמעותי ליעד של עצמאות אנרגטית וכמעט ואינה תלויה בנפט מהמזרח התיכון (אך עדיין חשופה לטלטלות בשוק האנרגיה העולמי) בזמן שסין תלויה במידה משמעותית בייבוא נפט מזרח תיכוני גם משחק תפקיד כוזב למעורבות סינית באזור. תוך כדי, איראן פתחה כלכלה אלטרנטיבית המאפשרת לה לייצא אנרגיה לסין ולעקוף עיצומים נגדה.

החשד מצד מדינות ערביות-סוניות לחוסר מחויבות אמריקאית לביטחונם ולסדר היום האזורי בהובלת ארה"ב עוזר לדחוף אותן לזרועות סיניות, במסגרת החיפוש שלהן למכניזם לדה אסקלציה עם איראן בתיווך סיני.

הפעילות הסינית הגוברת במזרח התיכון מהווה אתגר בהווה, ובמיוחד בעתיד, למעמד האמריקאי במזרח התיכון כמעצמה דומיננטית.

מטרת הדוח היא להציג ולנתח את תמונת המצב האזורית והאסטרטגיה הסינית במזרח התיכון. הדוח בוחן את תהליך דריסת הרגל הסינית במספר מקרי בוחן: ערב הסעודית, איראן, איחוד האמירויות, מצרים, סוריה, עראק, לבנון ולבסוף ישראל. כמו כן סוקר הדוח את התגובות האמריקאיות באזור לפעילות הסינית.

סין מייצרת תחרות לארה"ב בכל הקשור להשפעה מדינית באזור, במיוחד בקרב מדינות ערביות-סוניות פרגמטיות, אשר עד כה היו ממוקמות באופן מובהק במחנה הפרו אמריקאי.

מדינות אלו (בדגש על ערב הסעודית ואיחוד האמירויות), פועלות לגדר סיכונים ולטפח קשרים עם סין, בעקבות מתחים שקיימים ביניהן ובין וושינגטון. מתחים אלה מעצימים אצלן את החשש ההולך וגובר אודות המחויבות האמריקאית לביטחונן ולאינטרס המשותף שלהן ושל ארה"ב למנוע מאיראן מלאיים על הסדר האזורי.

רק לאחרונה, דווח בוול סטריט ג'ורנל (25 באוג' 2023), כי ערב הסעודית שוקלת הצעה סינית להקמת תחנת כוח גרעינית. יתכן כי מדובר בצעד להפעלת לחץ על ארה"ב כדי שיסכימו לבקשות סעודיה בעניין תוכנית הגרעין האזרחית ושליטה במעגל דלק גרעיני. אומנם יש הבדל משמעותי בין הקמת תחנת כוח גרעיני והשגת שליטה במעגל דלק, כאשר מעגל דלק יכול להוות מקפצה לפיתוח נשק גרעיני, אך ריאד עדיין יכולה להשתמש בהצעה הסינית כדי ללחוץ על ארה"ב להסכים לתנאים שלה, כחלק מהמשא ומתן על תנאי הסכם רחב שיכלול נורמליזציה עם ישראל.

העדיפות בסעודיה היא להקים תכנית גרעין אזרחית בשיתוף ארה"ב, אך האופציה הסינית מהבהבת ברקע.

שיתוף הפעולה עם סין פועל כמנוף לחץ נגד ארה"ב כדי לדרבן אותה להשקיע יותר בארכיטקטורה אזורית-ביטחונית בהובלתה. במידה וארה"ב לא תעשה זאת, האופציה הסינית מאפשרת למדינות הסוניות לגדר סיכונים ולהגיע להבנות חדשות עם איראן, האויבת השיעית המושבעת שלהן, תוך כדי חיזוק מעמדה של המעצמה האלטרנטיבית העולה, סין.

ישנן השלכות משמעותיות לישראל ממגמות אלו:

ברמה האסטרטגית-אזורית, היכולת של ישראל להקרין כוח והרתעה תלויה במידה רבה במעמדה של ארה"ב באזור. ככל שהמעמד האמריקאי יעלה או ירד, כך תשתנה בהתאם מעמדה של בת הברית הקרובה ביותר של וושינגטון באזור, ישראל.

בחודשים האחרונים אנו עדים ליותר ויותר להתבטאויות מצד בכירים ומנהיגים בציר השיעי הרדיקלי בהקשר ישיר לסוגיה זו.

לדוגמה, באפריל 2023, דובר משמרות המהפכה טען כי "ארה"ב איננה במצב באזור לתמוך בישראל."¹

בנוסף, ישראל תצטרך לגבש מדיניות מעודכנת שתציב דרכי פעולה ותגובה למהלכי סין באזור. בשל המשקל העצום שהברית האמריקאית מהווה עבור היכולות הצבאיות ומעמדה האסטרטגי של ישראל, כל מהלך ישראלי אל מול סין צריך להיות מנוהל מנקודת מבט של תיעדוף שימור הברית עם ארה"ב.

זאת, מתוך ההכרה שבעידן התחרות החדש בין המעצמות, לישראל אין יכולת לאמץ עמדה של ישיבה על גדר. המחירים שישראל תשלם עבור עמדה כזו גבוהים מדי. ישראל חייבת להצהיר בבהירות על השתייכותה לברית הדמוקרטיות המערביות בהובלת ארה"ב.

בכפוף לעמדה זו, לישראל קיים מרחב תמרון מוגבל לקיים ערוץ דיאלוג וקשרים כלכליים עם סין. בה בעת, לישראל יש הזדמנות טובה להדק את השיתוף הפעולה הצבאי עם סנטקום (פיקוד מרכז של הצבא האמריקאי) אליו הצטרפה ב-2021, תוך כדי ניסיון 'לגייס מחדש' את מדינות ערב הפרגמטיות למחנה הפרו – אמריקאי ולעזור לארה"ב להשיבם למסלול המסורתי שלהן.

תמונת מצב אזורית והאסטרטגיה הסינית

בתמונה: נשיא סין - שי בביקור בסעודיה בדצמבר 2022

מדינות ערב הסוביות, בעיקר ערב הסעודית והמפרציות, מבטאות חוסר אימון הולך וגדל בנוכחות ובמחויבות האמריקאית לביטחוןן אל מול איומים מהציר האיראני-שיעיⁱⁱ. סין, אשר מזהה את הסדקים במערכת הבריתות האמריקאית, פועלת בשיטתיות לפרום את הקשרים האלו, ולהתחרות עם ארה"ב על היכולת להשפיע על הסדר האזורי, כחלק מהתחרות הגלובלית בין המעצמות.

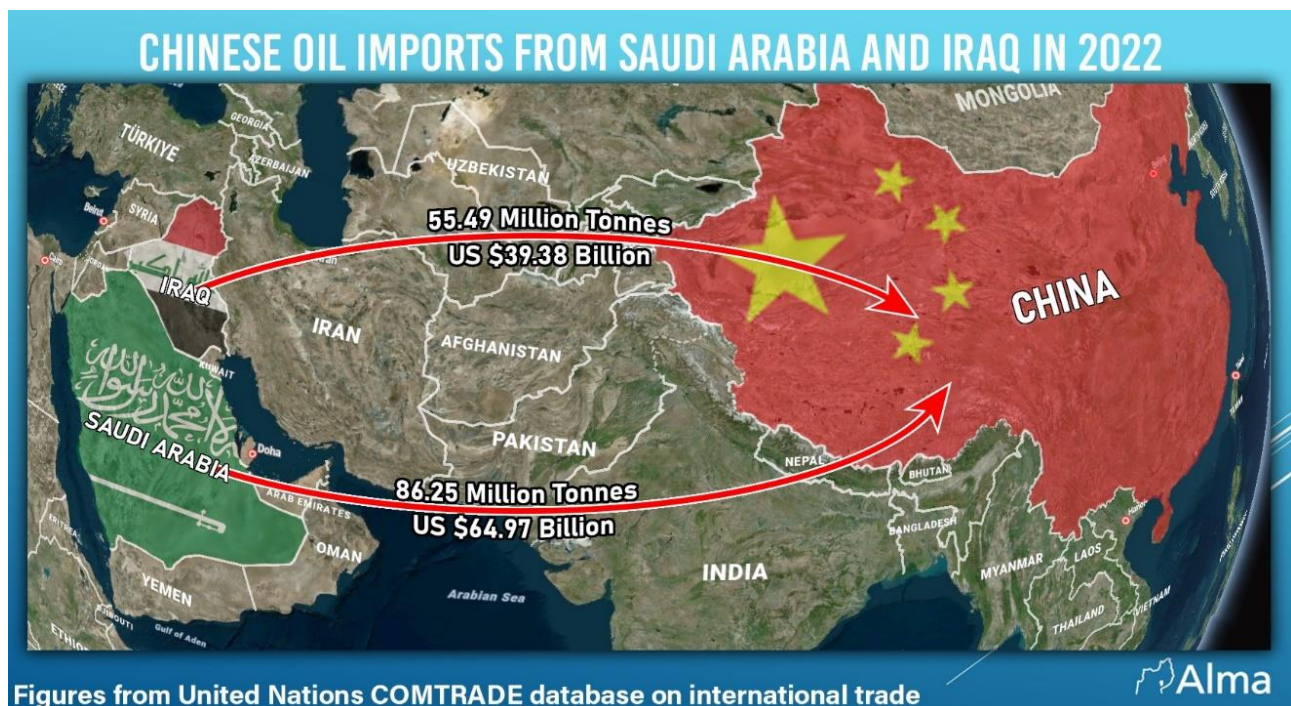
במהלך השנים, פיתחה סין והעצימה את השפעתה ונוכחותה כלכלית ברחבי המזרח התיכון.

ייבוא נפט הוא תחום מרכזי בפעילות הסינית הכלכלית-תשתיתית באזור. עדכני למאי 2023, סעודיה נחשבת כספקית מספר 2 בגודלה (לאחר רוסיה)

של נפט לסין, עם פוטנציאל לצמיחה נוספת בסחר זה. אחריה ברשימה: איראן, עיראק, ועומאן. איחוד האמירויות במקום השביעי. סך הכול, בשנת 2022, יותר מ-50% מהנפט המיובא הסיני הגיע ממדינות המזרח התיכון.

בשנת 2021, סעודיה ייצאה נפט לסין בסך של 57 מיליארד דולר וייבאה סחורות סיניות בסך של 3.30 מיליארד דולר.ⁱⁱⁱ לצורך השוואה, באותה שנה סעודיה סיפקה כ-2 מיליארד דולר של נפט לארה"ב. בשנת 2022 סעודיה כבר ייצאה נפט לסין בסך של כמעט 65 מיליארד דולר.

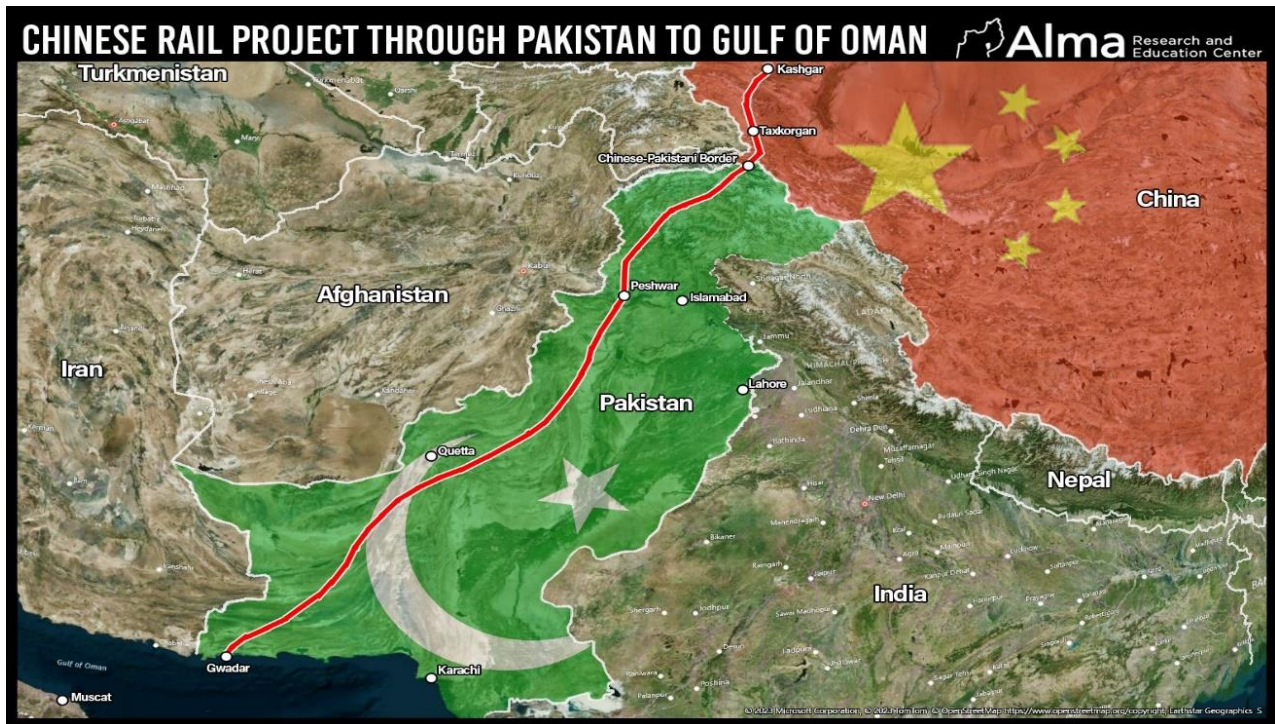
היריבה האזורית המרכזית של סעודיה, איראן, ממוקמת כספקית הנפט השלישית בגודלה לסין, לאחר סעודיה ורוסיה.^{iv} גם עיראק הינה ספקית נפט גדולה לסין ובשנת 2022 ייצאה אליה נפט בסך של 39 מיליארד דולר. סין היא הצרכנית השנייה בגודלה בעולם של נפט, לאחר ארה"ב.

המזרח התיכון מספק כמעט כ- 40% מהנפט העולמי וכ- 35% מהגז הטבעי, מה שהופך אותו כעוגן מרכזי ביציבות הכלכלה העולמית, כאשר אזוריים ימיים במפרץ הפרסי והים הערבי מהווים עורקים מרכזיים לסחר בנפט והגז.

כמו כן, כ- 10% מסך המסחר העולמי כולו עובר דרך הים האדום, דרך באב אל-מנדאב, תעלת סואץ, וליד חופי מדינות המפרץ, וכ- 20% מהנפט העולמי עובר ליד חופי איראן - מה שהופך את האזור לרגיש במיוחד בשל יכולתה של איראן לפגוע ביציבות הגלובלית הכלכלית, מה שכבר איימה לעשות. כל אלה משפיעים מאוד על כלכלת סין.

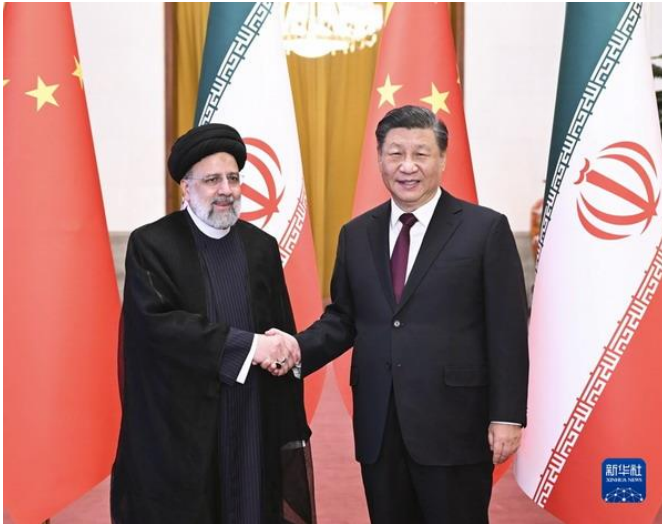
ייתכן כי בעקבות זה, מתכננת סין פרויקט ענק עם פקיסטן לבניית מסילת רכבת מסין ועד לים הערבי / מפרץ הפרסי בעלות של 58 מיליארד דולר. מסילת הרכבת הזו, תנטרל את התלות הסינית בנתיבי השייט במפרץ הפרסי ותאפשר לסין דריסת רגל משמעותית באזור מרכזי של נתיבי השייט העולמיים.

עם השנים, ולפי תכנית סדורה, סין העמיקה את השיתוף פעולה הכלכלי-תשתיתי שלה באזור. סין עושה זאת כחלק מיוזמת החגורה והדרך BRI (Initiative) בהובלת הנשיא שי ג'ינגפינג. יוזמה אשר נועדה לשמר את הצמיחה הכלכלית הסינית, להגביר את התלות העולמי בה, ולהעלות את ההשפעה האסטרטגית של בייג'ינג ברחבי העולם. המעורבות הכלכלית – תשתיתית היא גם חלק של השגת היעד של סין להפוך לשותפת המסחר החשובה ביותר עבור רוב מדינות המזרח התיכון.

היעד של תכנית "החגורה והדרך" הסינית היא לחבר בין 65 אחוזים מאוכלוסיית העולם ברשתות סחר בינלאומיות, כאשר סין עומדת במרכז הרשתות – מה שייטן לסין כוח השפעה גלובלי חסר תקדים בהיסטוריה שלה.

לשם כך, סין פעילה במספר תוכניות מפתח תשתיות אזוריות, כמו בניית קו הרכבת בין איראן לסין, נמלי ים בקטר, סעודיה, איחוד האמירויות, ישראל, דרום טימן, תוכניות שיקום בסוריה, בניית הבירה האדמיניסטרטיבית בקהיר, ועוד.

בתמונה: ביקור נשיא איראן ראיסי בבייג'ינג, פברואר 2023.

סך הכול, 21 מדינות ערביות משתתפות בתוכנית "החגורה והדרך" הסינית, עם השקעות סיניות רחבות היקף, כאשר שני שלישי מהייצוא הסיני לאירופה ואפריקה עובר דרך תשתיות שנבנו על ידי מדינות המפרץ בעזרת השקעה וחברות סיניות. איראן מנהלת את השתתפותה בתוכנית דרך הסכמים בילטרליים עם סין. טורקיה מקדמת חזון משלה לחיבור של קווי רכבת מטורקיה לאסיה המרכזית, אך טרם ברור עם חזון זה, המכונה "הפרוודור אמצעי" ישתלב עם תכנית חגורה והדרך של סין, למרות רטוריקה חיובית בנושא משתי המדינות.⁵

בנוסף לתוכנית "החגורה והדרך", שבמסגרתה סין מייצרת דריסת רגל באזור, בשנתיים האחרונות הכריז הנשיא שי על שלוש יוזמות נוספות שנועדו לאתגר עוד יותר את הסדר העולמי בהובלת ארה"ב, ולשלב לקחים שנלמדו מכשלים ביוזמת "החגורה והדרך" עד כה.

שלושת היוזמות לעיל, יוזמת הפיתוח העולמי (GDI), יוזמת הביטחון העולמית (GSI) ויוזמת הציביליזציה העולמית (GCI), עלולות לפי המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS), "לתרום למאמצי של בייג'ינג לערער את מערך הבריתות של וושינגטון בעולם ובאזור, שבבסיס תפיסת הביטחון הישראלית, לרוקן מתוכן את הנורמות והערכים האוניברסליים, ולפגוע ביחסי ישראל עם ארצות הברית ובעלות בריתה".

מטרת ה-GDI היא לעצב את סדר היום בפיתוח עולמי בהתאם לאינטרסים הסינים, בעוד ה-GSI בנויה להוות אלטרנטיבה ואתגר לתפיסת הביטחון האמריקאית העולמית. ה-GCI נועדה, לפי הנשיא הסיני, לשבור "את המיתוס לפיו מודרניזציה שוות ערך להתמערבות" – הכוונה כאן היא לממד הערכי ולממד הכלכלי.

במרץ 2021, סין ואיראן חתמו על הסכם אסטרטגי למשך תקופה של 25 שנים, אשר היווה איתות חזק איראני לארה"ב לגבי היכולת שלה לעקוף סנקציות אמריקאיות בעזרת סין. ההסכם חיצק את יחסי הגומלין הכלכליים של סין עם איראן, אשר כבר תקופה מבטיחה לבייג'ינג נפט זול איראני תמורת אספקה של סחורות סיניות זולות לשוק האיראני. ההסכם גם הבטיח לאיראן גישה לטכנולוגיה סינית אזרחית זולה, והשקעה סינית של כ-400 מיליארד דולר בתעשיות הנפט, הגז, והפטר-כימיות האיראניות. גם אם לא כל סעיפי ההסכם ימומשו, ההסכם מבטא את האינטרס המשותף של סין ואיראן לבנות יחסי כלכלה בילטרליים שעוקפים השפעה ועיצומים אמריקאיים.

במקביל, סין לא הזניחה את יחסיה עם ריאד, כאשר היא מציעה לסעודיה שיתוף פעולה בעסקאות ביטחוניות ללא הגבלת שימוש בציוד (להבדיל מהציוד האמריקאי שערב הסעודית רוכשת, המוגבל בתנאים אמריקאיים לשימוש, בו סעודיה תלויה כמעט לחלוטין בבניין הכוח הצבאי שלה בעת הזו).

המעורבות הסינית הגוברת במזרח התיכון, בממד הכלכלי-תשתיתי, מאפשר לסין להתחיל, בהדרגה ובשיטתיות, לזהות ולהרחיב במיומנות סדקים ונקודות חולשה הקיימים בין ארה"ב ומדינות האזור.

ארה"ב מקיימת יחסי מסחר ענפים עם מדינות ה-GCC (גוף פוליטי וכלכלי המאגד את ערב הסעודית, כוית, איחוד האמירויות, עומאן, בחריין וקטאר) הכולל מגוון מוצרים, השקעות, כימיקלים, מינרלים, טכנולוגיה וייצוא בטחוני. בשל התקרבות ארה"ב לעצמאות אנרגטית, ייבוא אמריקאי של מוצרי פטרוליום ירד משמעותית מהמזרח תיכון – ומהווה רק כ-8% מסך הנפט האמריקאי כיום, וארה"ב הפכה לאחרונה ליצואנית נפט בעצמה.

ניתן לומר שתעשיית הסדיקה של נפט תת קרקעי (fracking) האמריקאית קירבה אותה משמעותית ליעד של לעצמאות אנרגטית עבור ארה"ב (קיים דיון נפרד לגבי מידת עצמאות זו), אך בעקיפין גם תרמה ליכולת של סין להתחרות עם ארה"ב על השפעה במזרח התיכון.

עם זאת, טלטלה בעורקי התחבורה הימיים או ביציבות האזורית יכולה לגרום לזעזוע במחירי האנרגיה העולמית ולכלכלה הגלובלית, וארה"ב איננה חסינה להשפעות אלו. לכן לארה"ב יש עדיין אינטרס מובהק לשמר נוכחות צבאית מעצמתית באזור, ולבנות הרתעה נגד הציר השיעי הרדיקאלי בראשות איראן, אשר כיעד על, פועל לזרוע אי יציבות והרס בשירות בניית ההגמוניה האיראנית וייצוא המהפכה האסלאמית למזרח התיכון ולעולם.

לאור זאת, ארה"ב משמרת את פיקוד המזרח התיכון שלה, "סנטקום" (Central Command), בסיס חיל אוויר מרכזי בקטר, משם היא מפעילה כוח אווירי על בסיס קבוע, ומטה הצי החמישי בבחריין, משם היא מפעילה כוח ימי משמעותי, מפטרלת את באזור, ומקיימת שיתופי פעולה ימיים עם בעלי ברית אזוריים. ישראל עברה לתחום האחריות של סנטקום בשנת 2021.

יריביה של ארה"ב – בייג'ינג ומוסקבה, רואות את הנוכחות הצבאית הזו באזור כיתרון אסטרטגי אמריקאי. בשנים האחרונות הן ניסו להתמודד עם יתרון זה על ידי תרגילים משותפים ימיים עם איראן, בהיקף קטן בהרבה, בכדי לנסות להקרין כוח בעצמן.^{vi}

בשלב זה, סין אינה יכולה להוות אלטרנטיבה צבאית במזרח התיכון בשום אופן שיכול להתחרות עם ארה"ב. ברם, כפי שהדוח ידגיש בהמשך, אין זה אומר שסין לא יכולה או לא מתכוונת לבנות נוכחות צבאית מסוימת באזור בהדרגתיות.

מאז שנת 2008, ארה"ב צמצמה את הנוכחות הצבאית שלה במזרח התיכון ב-85%.^{vii} חלק ניכר מצמצום זה נובע מהרצון של ארה"ב להשתחרר ממלחמות שנתפסות כאין סופיות בבוח המזרח התיכון והאפגני, ומהרצון למיקוד אסטרטגי חדש אמריקאי בסין באוקיינוס השקט, כזירה עדיפה והסטת משאבים וקשב לזירה זו. מגמה זו של התנתקות מהמזרח התיכון קיבלה דרבון נוסף בעקבות הפלישה הרוסית לאוקראינה בשנת 2022.

ארה"ב מעוניינת יותר להפגין את תמיכתה בבנות הברית האמריקאיות במזרח הרחוק – דרום קוריאה, יפן, וטווייוואן. כך, ארה"ב השאירה במזרח התיכון כוחות קטנים יחסית בבחריין, סוריה, עיראק וקטר, עם כוחות ימיים לא גדולים שמפגינים נוכחות באזור באופן זמני.

עם זאת, חשוב להדגיש כי לארה"ב יש עדיין יותר מ-34 אלף אנשי צבא שפרוסים ברחבי המזרח התיכון, גישה למספר משמעותי של בסיסים, זכות טיסה לחיל האוויר שלה בשטח אווירי של מספר רב של מדינות, ועליונות אווירית (שנפגעה במידה מסוימת על ידי יכולות טילים וכטב"ם איראניות). עם זאת, סין לא נשארה אדישה לצמצום המדורג האמריקאי באזור.

לאורך השנים, יחסי ארה"ב עם בנות בריתה הערביות התבססו על אינטרס משותף להרתיע את הציר האיראני-שיעי, לפעול למען היציבות האזורית, ולמנוע פריצה איראנית לנשק גרעיני. להערכתנו, האינטרס המשותף הזה עדיין קיים, אך האמונה של בנות הברית הערביות במחויבות האמריקאית עברה ערעור משמעותי, מה שעזר לפתוח את הדלת להשפעה גוברת סינית.

לשם כך, ארה"ב ממשיכה לקיים נוכחות צבאית אווירית, ימית, ובמידה מצומצמת גם יבשתית, ומוכרת לבנות בריתה הערביות פלטפורמות ואמל"ח בכמויות רחבות היקף. ארה"ב מספקת כ-80 אחוז מהיכולות הצבאיות של סעודיה. סעודיה, קטר, כוויית, איחוד האמירויות ומצרים רוכשות מארה"ב מטוסי קרב ופצצות אוויר-קרקע, מערכות להגנה אווירית, ועוד. למרות ההתפתחויות האחרונות שתוארו לעיל, ארה"ב עדיין חיונית למדינות אלו, לא רק ככוח מגן כנגד איראן, אלא גם כספקית עיקרית של היכולות הצבאיות שלהן.

ברם, קיימים מתחים הולכים וגדלים בין המחנה הסוני בהובלת ערב הסעודית לבין ארה"ב. הביקורת החריפה מצד הממשל הדמוקרטי על מצב זכויות האדם בממלכה הסעודית ועל רצח העיתונאי הסעודי ג'מאל חאשוקג'י, התפיסה הרווחת כי ארה"ב אינה מחויבת עוד למשימת הרתעת איראן ומנסה רק "לקנות זמן" עם ניסיון לחדש את ההסכם הגרעין שכבר אינו קיים, המיקוד האסטרטגי הדחוף על האיום הסיני במזרח הרחוק והרוסי באירופה (אוקראינה), כל אלה גרמו לסדקים אשר הולכים וגדלים במערכת הבריתות האמריקאית – סונית באזור.

אל תוך סדקים אלו נכנסה סין ביתר שאת לאחרונה, בדרך פעולה שעולה לביג'נג מעט אך מביאה דיבידנדים רבים, תוך כדי שהיא משאירה את ניהול המצב הביטחוני האזורי היקר, הקשה והמסוכן לארה"ב.

ניתן לומר כי סין מיישמת תכנית אסטרטגית סדורה הבנויה על יצירת 3 שלבים:

1. העמקת המנוף הכלכלי-תשתיתי ברבות ממדינות האזור.
2. המרה של כוח זה לעוצמה מדינית, תוך כדי הצבת אתגר למעמדה של ארה"ב, זאת מבלי לקחת על עצמה את עול הפעילות הצבאית האמריקאית האזורית.
3. בנייה סלקטיבית של נוכחות צבאית.

THE CHINESE SYSTEMATIC STRATEGY TOWARDS THE MIDDLE EAST:

1. Deepening the economic and infrastructural levers in many countries of the region.
2. Converting this into political power while challenging the US presence, but without taking on the burden of US military actions
3. Selective construction of a military foothold

Alma Research and Education Center

מקרה הבוחן הסעודי

ההסכם לנרמול היחסים בין ערב הסעודית ובין איראן, שהתאפשר על ידי תיווך סיני ונחתם במרץ 2023, הפתיע רבים ופעל כצלצול השקמה לכוחה המדיני העולה של בייג'ינג ולכוחה המדיני המתערער של ארה"ב.

ההסכם מאפשר לסעודיה לפתוח קווי תקשורת חדשים לדה אסקלציה עם יריבתה השיעית המרה ("שמור את חבריך קרובים ואת אויבך קרובים יותר,") ומהווה המשך לעקומת הלמידה של יורש העצר מחמד בן סלמן לגבי מגבלות הכוח הצבאי של ארצו, זאת לאחר שנתן אישור להסכם הפסקת אש עם החות'ים בתימן, הנתמכים על ידי איראן, מבלי שאלה התפרקו מנשקם ובאופן שהשאיר חלקים נרחבים של תימן – כ-25 אחוז מהמדינה בשליטתם, בזמן שהממשלה התימנית הנתמכת על ידי ערב הסעודית מחזיק ב-55%, וכוחות בדלנים מחזיקים בעוד 20%^{viii}.

ההסכם הסעודי – איראני מבטא גם חוסר אימון בוטה מצד סעודיה ביכולת של ארה"ב להרתיע ולהכיל את איראן. ההסכם מהווה גידור סיכונים מצד ריאד, הן מבחינת ניהול המתחים עם יריבתה האיראנית, והן מבחינת תלותה בארה"ב כמעצמת העל המובילה באזור.

סין, אשר זיהתה את המתחים האלו בזריזות ובחדות, פעלה מצידה למנף את יחסיה עם סעודיה, יחסים שבנויים, בראש ובראשונה, על שיתוף פעולה כלכלי-תשתיתי.

בדצמבר 2022, הנשיא הסיני שי התקבל בפאר מלכותי ובחום רב על ידי המלך הסעודי סלמאן ובנו, יורש העצר מחמד. בביקור התקיימו רצף פגישות בילטרליות ומספר פגישות עם ראשי מדינות נוספים, שאורגנו על ידי בית המלוכה הסעודי, שכללו את מצרים, ירדן ומדינות ה-GCC הנוספות.

לדברי ד"ר עודד ערן, חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי, למרות שהנוכחות הפוליטית, הכלכלית והביטחונית של ארה"ב במפרץ גדולה פי כמה מזו של סין, ביקורו של הנשיא שי סימן עלייה במעורבות ארצו באזור שנחשב עד כה לחלק מהמסגרת האסטרטגית העולמית של ארה"ב.^{ix}

חידוש היחסים הדיפלומטיים בין סעודיה לאיראן, היא עדות נוספת לחוזק ההולך וגובר של ההשפעה הסינית באזור בו סין רוכשת כמות משמעותית של נפט.

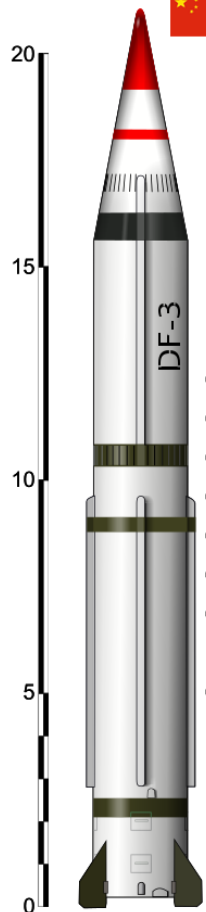
גם מבחינת הייבוא הסעודי, סין ייצאה כ-30.3 מיליארד דולר של מוצרים ושירותים לסעודיה בשנת 2021, וקיים פוטנציאל עוד יותר משמעותי, מבחינה אסטרטגית, של מכירת ציוד צבאי סיני בהמשך.

כבר בשנת 1988, סעודיה רחשה את הטילים הראשונים שלה מסין, מסוג DF-3, אך מעולם לא עשתה בהם שימוש.^x התקדים הזה אפשר לסין בחלוף השנים לחזור ולהפעיל "כוח רך" דרך עסקאות ביטחוניות. בדצמבר 2021, דיווחה רשת סי אן אן, על סמך הערכות מודיעיניות אמריקאיות, כי סין החלה לעזור לסעודיה לבנות טילים בליסטיים מדויקים על אדמתה.

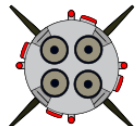
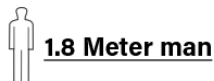
הצורך הסעודי להצטייד בטיילי קרקע-קרקע ארוכי טווח נובע אך ורק בשל האיום מאיראן, והתחושה הסעודית כי אין לה על מי לסמוך אלא על עצמה.

**CHINESE-MADE SAUDI-OPERATED
DF-3A MEDIUM-RANGE
BALLISTIC MISSILE**

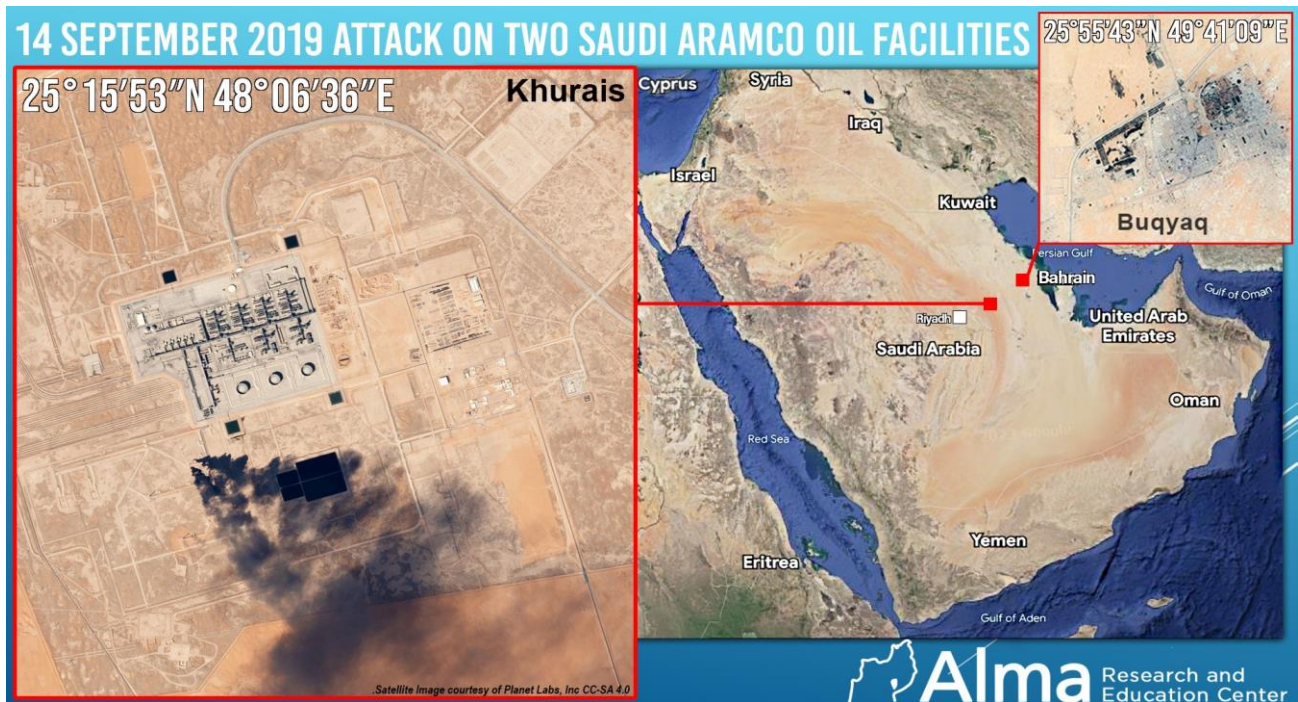

- Length: 24 m
- Accuracy: 1,000 m
- Configuration: Single Stage
- Engine: Liquid Fuel
- Operational range: 4,000 km
- Deployment: Launch Pad
- Warhead: Nuclear capable, or a single 2,150 kg warhead
- Guidance system: Astro-inertial

DF3 illustration courtesy of Heriberto Arribas Abato

אירוע מכונן, אשר חיזק את התפיסה הזאת בתודעה הסעודית, התרחש בספטמבר 2019, כאשר עשרות כטב"מי תקיפה, כולל שאהד 136, ולפי דיווחים שונים גם מספר טילי שיוט, תקפו את מתקני הפקת הנפט הסעודים בשדות אבקייק וח'ורייס של חברת עראמקו.

למרות שהפרוקסי האיראני – החות'ים, לקחו אחריות על התקיפה והציגו אותה כחלק ממלחמתם נגד סעודיה, הערכות הסעודיות והאמריקאיות דאז הצביעו על תקיפה שיצאה ישירות משטח איראן, דבר שאומת בחלוף הזמן. התקיפה גרמה לירידה זמנית של 50 אחוז מיכולת הפקת הנפט של סעודיה שהם 5 אחוז מכלל היכולת העולמית לספק נפט. אך חשוב יותר מזאת, התקיפה היוותה תצוגת תכלית מרתיעה ביותר מצד איראן, אשר הוכיחה את יכולתה לשתק את סעודיה כרצונה – וכל זאת ללא תגובה צבאית אמריקאית כלשהי.

לדברי ד"ר אריק מנדל, מייסד וראש רשת המידע הפוליטי על המזרח התיכון (The Middle East Political and Information Network):

"בהתבסס על שיחותיי עם גורמים סעודים בסעודיה ובוושינגטון, רימד רוצה לשרוד ולשגשג במזרח התיכון החדש, שם אמריקה נתפסת כמי שנסוגה מהאזור ואינה מוכנה להשתמש בכוח, וסין החליטה אסטרטגית למלא חלק גדול מהריק.

בהקשר זה, סין הצליחה לתווך בין איראן לבין סעודיה, אשר היריבות ביניהן ידועה היטב על רקע הפילוג בין האסלאם השיעי והסוני. ההתקרבות ביניהן תמשך כל עוד האינטרסים שלהן יצדיקו זאת.

הסעודים הסתמכו באופן היסטורי על ארה"ב, אך מאז 2019, כשממשל טראמפ לא הצליח להגיב למתקפה האיראנית על מתקני הנפט הסעודים, הסעודים העריכו מחדש את מערכות היחסים שלהם. הסעודים ציינו כי סין היא לקוח הדלק המאובנים הגדול ביותר שלהם בעתיד הנראה לעין וכי גישתם תהיה מאוזנת יותר כלפי היריבים האלו.

סעודיה מאמינה כעת כי היא נמצאת בעמדה חזקה יותר להציב דרישות מארצות הברית. זאת בידיעה שהממשל האמריקאי מחפש להיכנס שוב לאזור ולקרב את הסעודים חזרה לעבר אמריקה.

בהקשר זה, מחמד בן סלמאן – יורש העצר הסעודי - רוצה הסכם הגנה עם האמריקנים כדי לגדר סיכונים אל מול איראן. הוא מעוניין בכלי נשק אמריקאים מתקדמים שאספקתם נמנעה עד כה בגלל האיבה של הקונגרס לסעודיה, ותוכנית גרעינית בשליטת סעודיה. זה כביכול נארז כחלק מעסקת נורמליזציה עם ישראל, בה הם ידרשו מישראל להסכים למדינה פלסטינית, גם אם האנרכיה שולטת בגדה המערבית ובעזה, בעוד איראן משיגה שם יותר שליטה.

הקונגרס מאוחד ברצונו לפעולות קשות יותר נגד סין. עליו להחליט אם להעניש או לחבק את ערב הסעודית על כך שהתקרבה ליריבה העיקרית של אמריקה במאה ה-21. ממשל בידן לוחץ על הקונגרס, ובמיוחד בקרב הדמוקרטים שהם ביקורתיים מאוד כלפי הסעודים, לקבל ויתורים לסעודים אם יתקדמו לעבר ישראל ובתקווה שיתרחקו מסין. בינתיים, איראן נמצאת במרחק קטן מנשק גרעיני, וממשל בידן ממשיך לנהל עסקה גרעינית "פחות ופחות" עם איראן. הסעודים עוקבים מקרוב, כמו גם הסינים."

בנפרד, צייץ לאחרונה מארק דובוביץ, מנכ"ל ארגון ה:FDD

"בביקורי האחרון בסעודיה, כל גורם הזכיר את הכישלון של טראמפ להגיב לתקיפה האיראנית על עראמקו."^{xi}

בתמונה: ביקור בידן בסעודיה, אוגוסט 2022.

"אם טראמפ היה מכליל את התקיפה על עראמקו כהצדקה להריגת סולימאני, ההבטחות הביטחוניות האמריקאיות היו נתפסות כרציניות, הגידור הסעודי עם סין וההסכם עם איראן אולי לא היו מתרחשים, וריאד לא הייתה מבקשה מחיר כה גבוה עבור נורמליזציה עם ישראל," כתב.

מתחים אלו היו בולטים גם בזמן ביקורו הקצר והקריר של הנשיא בידן בממלכה הסעודית באוגוסט 2022. זמן קצר לאחר הביקור, הסעודים התעלמו במפגין מבקשת וושינגטון להעלות את קצב אספקת הנפט שלהם כדי להתגבר על העלאת מחירי הנפט העולמי, שנבעו מהמלחמה באוקראינה והשיבוש בייצוא נפט רוסי.

סין זיהתה את המתחים האלו ופעלה להחליש את הברית הרעועה ממילא.

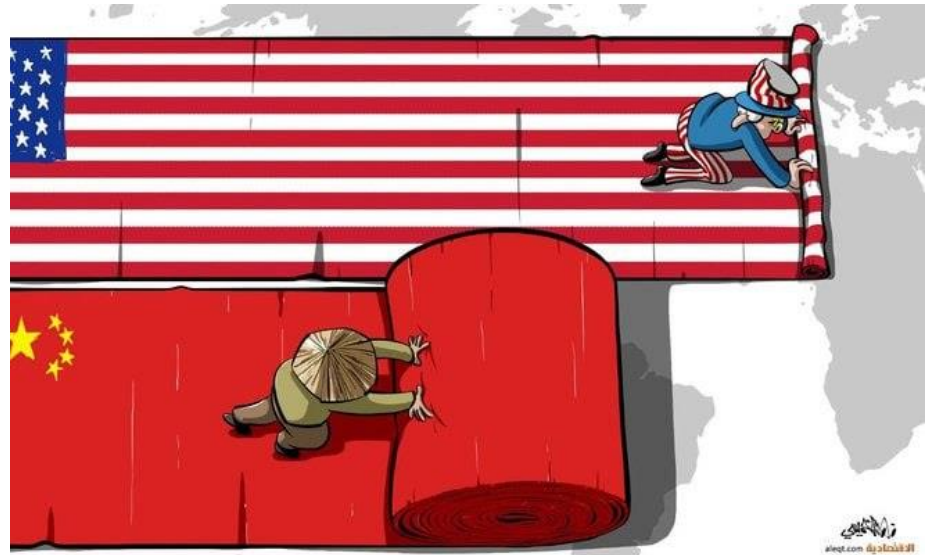
תוך כדי "מתקפת חיובים", המלווה בתוכנית להעמקת הכרת התרבות הסינית וחגים סינים בקרב תושבי הממלכה הסעודית, בייג'ינג פעלה מאחורי הקלעים בכדי לתווך בין טהרן ובין ריאד, ותוך זמן יחסית קצר הביאה הישג מדיני משמעותי כאשר המהלך הבשיל להסכם נורמליזציה בין שתי המדינות היריבות.

קיימת קשת של פרשנויות לגבי המשמעות האמיתית של הסכם נורמליזציה זה, שסיים 7 שנים של ניתוק יחסים ([ראה מאמרנו ממאי 2023 בנושא על חידוש היחסים בין סעודיה ובין איראן](#)).

בצד אחד של הספקטרום, יש הרואים בהסכם אפשרות לסיום יריבות משמעותית ביותר במזרח התיכון שתקדם יציבות ותקרב את איראן לשכנות הערביות שלה. היבט תמים זה מתעלם מהעובדה שהאינטרסים והזהות הבסיסית-היסטורית של שתי המדינות עדיין נמצאים בהתנגשות חזיתית, וכי הצדדים זיהו דרך מתוככמת יותר לנהל את הסכסוך בניהן בתקופה הזאת בלבד.

כך או כך, סין עולה כמרוויחה הגדולה ביותר מהאירוע, בשל חיזוק מעמדה כמעצמת על הפועלת במזרח התיכון לקידום היציבות, ויכולתה להשיג הישגים שלא עלו בידי ארה"ב להשיג. לוושינגטון לא נותר אלא לברך על התוצאה עם מתק שפתיים מאולץ מה.

בתמונה: קריקטורה של פֶּהֶד אל-ח'מיסי, קריקטוריסט הבית של העיתון הכלכלי הסעודי, אל-אקתצ'אד'יה. בקריקטורה רואים כי ל"דוד סם" (המסמל את ארה"ב), נגמר הבד של הדגל האמריקני הקטן וזאת לעומת כמות הבד של הדגל הסיני הגדול (מתוך הטוויטר של נעם [בנעט Noam Bannett](#))

עד להתערבות הסינית, איראן וסעודיה ניהלו מגעים מתחת לרדאר בעזרת תיווך עומאני במשך שנים, מגעים שלא התקדמו.

אז מה השתנה? בזמן שסעודיה ניהלה מלחמה קרה אזורית עם איראן, המלחמה הקרה העולמית החדשה, בין ארה"ב וסין, העלתה הילוך.^{xii}

בזמן שארה"ב בונה את נוכחותה בזירת הים השקט, סין זיהתה הזדמנות לשפר את מעמדה באזור שבעבר היה נחלה בלעדית למעצמת העל האמריקאית – המזרח התיכון. וזהו ההקשר הרלוונטי הראשון.

הגורם השני הוא האינטרס הסיני האוטנטי לתרום ליציבות האזור ולהרגיע את המתחים שקיימים בין ריאד וטהראן, בכדי להבטיח את יציבות אספקת הנפט לסין.

יש גם יתרונות כלכליים לריאד. הסעודים, שהם ספקים מרכזיים של נפט לסין, יכולים לאחסן נפט במרכזי אחסון על אדמת סין בכדי לייצא במהירות גדולה יותר למזרח אסיה, גם מעבר לסין. כך חוסכים לוגיסטיקה ועלויות.

כחלק מהרצון הסיני להבטיח את יציבות אספקת הנפט, קיים הרצון הסיני לסייע ליכולת ייצור עצמי סעודי של טילים בליסטיים. מקרה זה הוא דוגמה קלאסית ליכולת של סין לעבור מאינטרס במישור הכלכלי למישור המדיני ומשם להשפעה צבאית.

לאחר שההנהגה הסעודית התאכזבה מביצועי חיל האוויר הסעודי, למרות ההשקעה הגדולה ביכולות חיל האוויר, כפי שהתגלו כחסרות במהלך מלחמתה בחות'ים בתימן, החלה סעודיה להתמקד מחדש במערכי טילים.

לכאורה, קיימת סתירה בין הרצון של סין לייצב את העימות האיראני – סעודי ובין העזרה שהיא מעניקה לממלכה הסעודית בחימוש, ולסיוע לאיראן (בין 2010 ל-2019, סין ייצאה 166 מיליון דולר של אמל"ח לאיראן – 19 אחוז מהיצוא הבטחוני הסיני למזרח התיכון).^{xiii}

אך כל זה הוא חלק מהמשחק המחושב הסיני להמיר את מעמדה הכלכלי לעוצמה מדינית וגם צבאית, מבלי לסכן את יציבות האזור.

סין מהמרת שהיא תוכל למנף את השפעתה הגוברת על הסעודים כדי להרחיק מלחמה עם איראן, תוך כדי שהיא עוזרת לסעודיה לבנות את כוחה. סין איננה רואה את העולם במונחים בינריים, אלא יותר במונחים של "גם וגם".

באופן יוצא דופן, עלו דיווחים בשנת 2020 כי סין עזרה לסעודיה להניע את תחילתה של תכנית גרעינית סעודית, בכך שסייעה לסעודיה לבנות מרכז לבידוד עוגה צהובה (אבקה מרוכזת של אורניום המופק בתהליך סינון).

על פי דיווחים שונים, נכון לחודש מאי 2023, סין מנהלת משא ומתן עם סעודיה בנושא עסקאות נשק חדשות. התעשייה הצבאית הסעודית (SAMI) נמצאת כעת במשא ומתן עם China North Industries Group Corporation (Norinco) חברה ביטחונית בבעלות ממשלתית סינית, לרכישת אמצעי לחימה, כמו מערכות הגנה אווירית וכטב"ם.

כלי נשק הכלולים בעסקה הפוטנציאלית הם כטב"ם תצפית ותקיפה מסוג סקיי סאקר FX80 וכטב"ם ההמראה והנחיתה האנכית (VTOL) CR500, תחמושת משוטטת קרוז דרגון 5 ו-10 ומערכת ההגנה האווירית לטווח קצר HQ-17AE (SHORAD).

בתמונה: מערכת ההגנה האווירית לטווח קצר HQ-17AE (SHORAD)

בתמונה: כטב"ם CR500

מקרה הבוחן האיראני

איראן מהווה מקור של נפט ב'מחיר הנחה' לסין, בשל הצורך הקריטי של טהרן להמשיך לייצא אנרגיה בזמן שהיא תחת עיצומים אמריקאים ומתמודדת עם אתגרים כלכליים קשים מבית.

כאמור לאחר רוסיה וסעודיה, איראן היא הספקית השלישית בגודלה של נפט לסין. ההנחה במחיר הנפט שאיראן מציעה לסין מיועדת לשכנע את בייג'ינג להסכים בקניית נפט שנמצא תחת סנקציות וזאת תוך כדי לקיחת סיכון. לכן, סין היא המרוויחה הגדולה ביותר מהעיצומים האמריקאים על איראן.^{xiv}

לפי דיווחים תקשורתיים, כדי לעקוף את העיצומים, סין משתמשת במערכת החלפת סחורות (barter system). הנפט האיראני מיוצא תמורת מוצרים סיניים כגון כלי רכב וחלקי רכב, תרופות, מוצרי אוכל, ומכונות מסוגים שונים. מוצרים סינים זולים מציפים את השוק האיראני מזה שנים.

על בסיס התלות הכלכלית הכבדה של איראן בה, סין בונה יכולת השפעה מדינית על איראן, ובנוסף מתקיים שיתוף פעולה צבאי בין סין ובין איראן, שמדאיג את ארה"ב בשל הפוטנציאל הגלום להתפתחות לברית צבאית עתידית.

לאיראן ולסין יש אינטרס משותף לאתגר את מעמדה ונכוחותה של ארה"ב במזרח התיכון, זאת כחלק מהתוכנית הגלובלית הסינית להוות אלטרנטיבה מעצמתית. בעוד איראן רוצה לראות את ארה"ב עוזבת את האזור לחלוטין, סין רוצה לפחות להחליש את מעמד ארה"ב במזרח התיכון. לכן, קיים בסיס לאינטרס משותף בין סין ובין איראן המספיק בהקשר לזה לשיתוף פעולה גאו-אסטרטגי.

במרץ 2021, סין ואיראן חתמו על הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי ששילב את כל שלושת המרכיבים של העוצמה הסינית במזרח התיכון – כלכלי, מדיני וצבאי.

לפי ההסכם, סין ואיראן ישתפו פעולה בנושאים כלכליים, פוליטיים וצבאיים, ואיראן תהפוך להיות חלק מיוזמת "החגורה והדרך" הסינית. סין הסכימה להשקיע כ-400 מיליארד דולר בתשתיות הנפט, גז והתעשיות הפטרו-כימיות האיראניות. גם אם רק חלק מסכום זה יושקע, מדובר בחמצן קריטי עבור המשטר האיראני.

בכך, סין הופכת להיות השותפה למסחר הגדולה ביותר של איראן, וזורקת לה גלגל הצלה כלכלי שנותן לבייג'ינג כוח מינוף לא מבוטל באזור.

לפי ההסכם, סין תספק לאיראן גם טכנולוגיה לריגול ואיסוף מודיעין.

בסופו של דבר, ההסכם מאפשר לסין לחזק את השפעתה על איראן, לצד ערוצי שיתוף הפעולה הקיימים כבר כיום - גם אם לא כל סעיפי ההסכם ימומשו.

בנוסף, סין יכולה להשתמש בהסכם כדי להפעיל לחץ על סעודיה להסכים לעסקאות עתידיות בין סין ובין סעודיה.

פעילות זו מהדהדת גם את האינטרס הסיני להרחיב את הייצוא הצבאי לטהרן. ייצוא זה החל כבר בתחילת שנות ה-80, במהלך מלחמת איראן – עיראק, ולא נעצר מאז, למרות שרכישות איראניות של נשק סיני הצטמצמו משמעותית בשנים האחרונות. ברם, הפוטנציאל לעלייה במכירות אלו קיים, בעיקר לאור העובדה שאמברגו הטילים של האו"ם על איראן עומד לפוג השנה.

בשנות ה-80, סין ייצאה רקטות, מטוסים, טנקים, ומערכות הגנה אוויריות לאיראן, רובם מבוססות על ציוד סובייטי שנוצרו ברישיון על אדמת סין.^{xv}

לאחר תום המלחמה עם עראק, איראן התעניינה בטילי שיוט חוף – ים מתוצרת סין. איראן רכשה ידע ותשתיות יצור מסין, כולל בייצור מערכות הגנה אווירית, ובמהלך שנות ה-90 עד אמצע שנות ה-2000 יצרה טילי חוף-ים על בסיס טילי שיוט ה- C801 ו-C802 הסיניים. לחיזבאללה יש גרסה של טיל חוף – ים המבוסס על ה- C802 הסיני.^{xvi}

איראן פעלה להבריא נשק זה לידי חיזבאללה, שהשתמש בו במלחמת הלבנון השנייה (יולי 2006) כדי לפגוע בספינת חיל הים הישראלי (4 אנשי צוות הרוגים).

[ראה וידאו של שיגור הטיל](#)

בין שנת 2010 ל-2019, סין ייצאה לאיראן ציוד צבאי בסך של כ-166 מיליון דולר, שהם 19 אחוז מהייצוא הסיני הביטחוני למזרח התיכון. ייצוא זה כמעט ונעצר לאחר הסכם הגרעין בשנת 2015. ברם, חברות קש סיניות מהוות חלק משמעותי ביכולת האיראנית לייבא נשק או להבריא אמל"ח.

ברמה הביטורלית, קיים שיתוף פעולה הולך וגדל בין הצי האיראני ומקבילו הסיני, מאז תרגילי הצבאי המשותף הראשון בשנת 2014.

בשנת 2016, שתי המדינות חתמו על הסכם להידוק שיתוף הפעולה במגוון נושאים צבאיים, כגון אימון ופעולות נגד טרור.

בשנת 2017, איראן וסין קיימו תרגיל ימי במפרץ הפרסי במשך 4 ימים עם ספינות מלחמה, ומאז קיימו מספר תרגילים נוספים, חלקם בהשתתפות רוסיה.

פעילות זאת מצביעה על כך ששיתוף הפעולה המתפתח בין סין וסעודיה, בראיה הסינית, אינו עומדת בסתירה ליחסים המתפתחים עם איראן. למרות ש בשני המקרים, מדובר בשיתוף פעולה כלכלי, מדיני והצבאי כולל אספקת אמל"ח מתקדם לשתי מדינות יריבות. לעומת חלוקת מפת האזור בין גושים הערבי – סוני והאיראני – שיעי, סין רואה בכל המזרח התיכון כגוש אחד המהווה הזדמנות כלכלית, והשפעה מדינית-אסטרטגית.

מקרה בוחן: איחוד האמירויות

גם יחסי סין ואיחוד האמירויות מבוססות בראש ובראשונה על ייצוא של אנרגיה לסיין. במרץ 2023, סין קנתה בפעם הראשונה גז טבעי נוזלי מהמדינה המפרצית. התפתחות זו מצטרפת למכירות נפט וגז לסיין. מכירות שהולכות וגדלות משנה לשנה (למרות שאיחוד האמירויות מייצאת יותר נפט ליפן).

ברמת התשתיות, חברה ממשלתית סינית מחזיקה ב-8% מחברת הנפט הלאומית האמיריתית מאז 2017, מה שמסקף רצון אמירתי להגדיל ייצוא אנרגטי לסיין, ואכן מגמת גידול זו מתרחשת עם השנים.

איחוד האמירויות רכשה בשנים האחרונות מספר כטבמי"ם מסין, מה שכנראה עזר לשכנע את ארה"ב למכור לה 18 כטבמי"ם מתקדמים.

התפקיד המשמעותי ביותר של איחוד האמירויות בחזון הסיני הוא בנייתו של בסיס לוגיסטי סיני, ככל הנראה בסיס חילים למעשה, מחוץ לאבו דאבי.^{xvii}

יש מספר סיבות מדוע פרויקט הבסיס הלוגיסטי הסיני באבו דאבי מטריד מאוד את האמריקאים. הראשונה, היא העובדה כי האמירתיים הסכימו בכלל לעצם הקמת הבסיס, זאת בניגוד לרצון ארה"ב – מה שמאותת על עוד ברית אמריקאית עם מדינה באזור אשר נחלשת. זאת למרות עסקאות נשק ענקיות בהן וושינגטון מכרה ציוד צבאי למדינת המפרץ הקטנה.

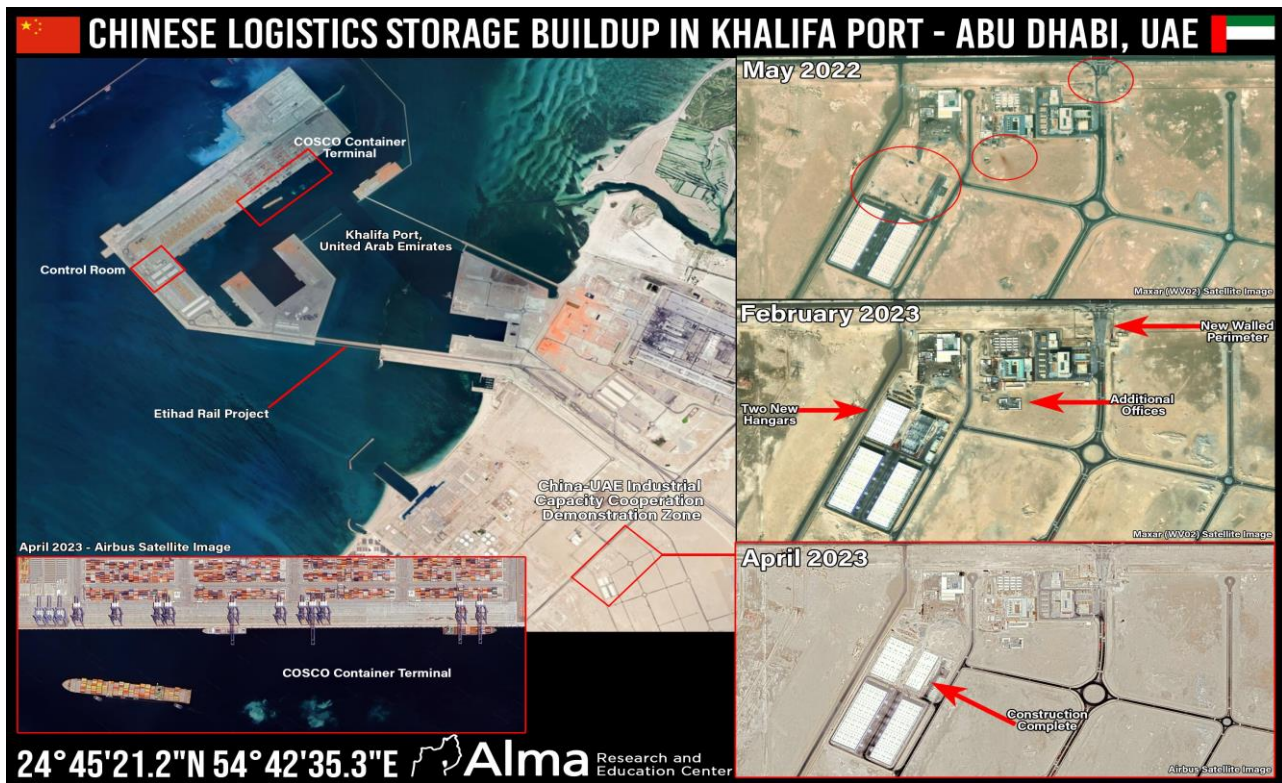
בשנת 2021, לפי דיווחים בתקשורת, הבנייה בבסיס הלוגיסטי הסיני באבו דאבי הופסקה לאור הלחצים האמריקאים. אך לפי דיווח של הווישינגטון פוסט באפריל 2023, הבנייה התחדשה כעת, ונמצא תחת מעקב מודיעיני אמריקאי הדוק.

הבסיס הלוגיסטי הוא חלק אחד מתוכנית סינית גדולה יותר לבנות רשת גלובלית של בסיסיים לצד נמלים במזרח התיכון, ובאזורים אחרים בעולם כגון אפריקה ואסיה.

הבסיס הוא חלק מתכנון של צבא סין (PLA) להקים 10 מרכזים לוגיסטיים ו-5 בסיסים בינלאומיים עד 2030 מחוץ לסיין. יוזמה זאת מכונה ב-PLA בשם "פרויקט 141".

ניתן להסיק שהסכמתה של איחוד האמירויות להקמת הבסיס נובע מההערכה שלה כי סין היא מעצמה עולה באזור בעוד שכוחה של ארה"ב נחלש.

יתכן כי ההקשר הסיני (וההפשרה ביחסים בין האיחוד ואיראן) השפיע גם הוא על פרישתה של איחוד האמירויות במרץ 2023 מהקואליציה הימית שהקימה ארה"ב. קואליציה זו הוקמה לאור המתרחשות מול איראן והפגיעה האיראנית באוניות סוחר במפרץ הפרסי (תקיפות כטבמי"ם והשתלטות פיזית על ספינות).

מקרה בוחן: מצרים

בינואר 2023, שר החוץ החדש של סין, קין גאנג, השלים סבב ביקורים באפריקה. הביקור כלל 5 מדינות, שמצרים ביניהן. השר הסיני קיים בקהיר פגישות נפרדות עם נשיא מצרים עבד אל פתח א-סיסי ומזכ"ל הליגה הערבית אחמד אבו אל-רייט (דיפלומט מצרי).^{xviii}

תזמון הביקור היה מעניין, שכן, הוא הגיע בזמן שכלכלת מצרים נמצאת במשבר קשה, והמטבע המצרי נמצא בצלילה חופשית.

כרגיל, יש לבחון קודם כל את היחסים הכלכליים כדי להבין את טיב היחסים בין המדינות. בשנת 2021, סין ייצאה סחורה בשווי של 18.1 מיליארד דולר לשוק המצרי, כאשר ציוד שידור היווה את הייצוא הגדול ביותר. מצרים ייצאה לסין סחורה בשווי של 314 מיליון דולר, בעיקר דלק וגז. מספר זה גדל ב- 21 אחוז בשנת 2022.

סין תלויה מאוד בתעלת סואץ, שכן היא המדינה ששולחת הכי הרבה ספינות מסחר דרך התעלה לעולם. התעלה מהווה גשר ימי בין סין ובין השווקים האירופאיים. יש לקחת בחשבון גם כמות משמעותית שנתית של תיירים סינים במצרים, מדינה בה ענף התיירות נחשב כעמוד תווך כלכלי מרכזי.

האמור לעיל מהווה את רקע להשקעות סיניות רחבות היקף במצרים. השקעות כמו בניית מחוז העסקים בשווי 59 מיליארד דולר ליד קהיר, אשר מתבצעת על ידי חברה ממשלתית סינית, וממומן בחלקו דרך קנייה מצרית של אגרות חוב סיניות בריבית לא קטנה. השקעה סינית זו העלתה חשש בקרב מבקרים מצריים שנשיא מצרים, א-סיסי, מעמיד את ארצו בסכנת נפילה ל"חוב סיני", מה שיגדיל משמעותית את כוח ההשפעה של סין על מצרים.

כמו כן, סין השקיעה מיליארדי דולרים באזור הכלכלי של תעלת סואץ, כחלק מיוזמת "החגורה והדרך" של הנשיא שי. בתוך האזור הכלכלי הזה, המורכב מנמלים ואזורים תעשייתיים, בנתה בייג'ינג מתחם המכונה אזור שיתוף פעולה כלכלי-מסחרי-סין-מצרים, או TEDA CITY. במקום זה, חברות בבעלות סינית מייצרות מוצרים לייצוא לאירופה, המזרח התיכון ולסין עצמה.

על בסיס יחסים אלו, דיווחים שפורסמו בשנת 2022, לפיהם חברה מצרית נמצאת במשא ומתן עם חברה סינית לעסקאות תעשיות-צבאיות, לא הפתיעו. שנתיים קודם לכן, אותה חברה סינית – Poly Technologies – קנתה באופן חשאי, לפי דיווחים תקשורתיים, מניות בחברה מצרית שקיבלה חוזה לספק רכבים משוריינים לצבא המצרי.

בתמונה: צ'נגדו J-10.

עדכני למאי 2023, נראה כי מצרים וסין מנהלות משא ומתן לרכישת מטוס הקרב הרב משימתי צ'נגדו J-10.^{xix} מדובר במטוס סילון במשקל בינוני לכל מזג אוויר המסוגל לשאת טילי אוויר-אוויר מהדור הרביעי כמו PL-10 ו-PL-15, עם טווחים מעבר לטווח אופטי.

בהתחשב בכך שמצרים נחשבת כבת ברית אמריקאית איתנה, שוב זיהתה סין סדק במערכת הבריתות בקרב מדינה סונית ערבית גדולה וחשובה, ועל בסיס יחסי מסחר, השקעה אסטרטגית, ויוזמת "החגורה והדרך", החלה להיות מעורבת גם בניסיון לאספקת יכולות צבאיות למצרים. כל זה מקנה לסין השפעה הולכת וגדלה במצרים.

מקרה בוחן: סוריה

סין מעוניינת להגדיל את השפעתה במדינה זו, המהווה עוגן מרכזי ואסטרטגי של הציר השיעי הרדיקלי בראשות איראן. בשנת 2022, חתמה סין על הסכם עם סוריה בנושא הכנסתה ליוזמת החגורה והדרך. חתימה אשר למעשה מדגישה את ההתעניינות המתרחבת של סין בסוריה.^{xx}

כחלק מרשת העולמית של סחר יבשתי וימי, שמחבר בין אסיה לשאר העולם, הכנסתה של סוריה עשויה עוד יותר להגדיל את השפעתה של סין באזור.

ההסכם שנחתם בין סין לבין סוריה בדמשק בשנת 2022, סייע ומסייע למשטר אסד לפרוץ את הבידוד הדיפלומטי, הערבי והבין לאומי, בו היה (בידוד אשר הסתיים רשמית במאי 2023 עם ההחלטה של הליגה הערבית לקבל את סוריה בחזרה כחברה מן המניין בליגה הערבית).

לפי המכון למזרח התיכון (Middle East Institute), שיתוף הפעולה עם סין מציע לאסד הגדלת פוטנציאל ההשקעות בארצו, בזמן שסין מצידה משיגה השפעה באזור סוריה.

ההתעניינות של סין בסוריה, מדינה שעברה מלחמת אזרחים במשך מעל עשור עם מאות אלפי אזרחים הרוגים ומיליוני פליטים, ותשתיות הרוסות, מונעת משיקולים גאו-אסטרטגיים ולא ממניעים כלכליים נטו.

לפי דיווחים תקשורתיים לא מאומתים משנת 2022, הגיעו יועצים צבאיים סיניים לסוריה כדי לאמן קציני צבא סורים.

בשנת 2022, סין גם חתמה על הסכם לייצא לסוריה ציוד תשדורות מתקדם כדי לעזור למשטר הסורי לשקם מחדש תשתיות תקשורת באזורים שנפגעו קשות במהלך שנות המלחמה. ישנם דיווחים, שטרם אומתו, לגבי כוונה סינית לבנות מחדש מתקנים צבאיים בסוריה.

בתמונה: טקס הסיום (06 באוקטובר 2022) של המכללה הצבאית בעיר חומס, סוריה. תמונה סימבולית של נציגי הציר השיעי ו"ידידים". אחד הידידים המרכזיים – הנציג הצבאי הסיני – יושב בשורה הראשונה מימין.

לסין, כמו לרוסיה, יש היסטוריה של הטלת וטו במועצת הביטחון של האו"ם כדי לטרפד החלטות על הטלת עיצומים על סוריה הקשורות לשימוש בנשק כימי על ידי משטר אסד.

לפי מספר דיווחים, בייג'ינג ודמשק שיתפו גם פעולה מודיעינית בנושא האויגורים המוסלמים בסין, זאת בעקבות הגעת מספר אויגורים לסוריה להשתתף בלחימה נגד אסד.

על פי שגריר סין בסוריה, השתתפותה של סוריה בתוכנית "החגורה והדרך" תהווה את התרומה המשפיעה ביותר לשיקום הכלכלה הסורית – טענה שבטח תיתפס על ידי איראן ועל ידי רוסיה, אשר רואות עצמן כפטרונות מרכזיות בסוריה, כתחרות וקריאת תיגר במשחק ההשפעה בסוריה בכלל ובהקשר הכלכלי בפרט.

סין כנראה לא תהנה מהחזר משמעותי על השקעתה בסוריה לאור מצב הכלכלה הסורי שמטיל בספק ביכולתה של סוריה להחזיר הלוואות לסין. לאור כך העריך המכון למזרח התיכון כי השיקול להשפעה גאו-אסטרטגי הוא היחיד שמנחה את פעילות סין במדינה הרוסה זו.

שיתוף פעולה סיני-סורי כזה עשוי לגרום למתח גבוה במיוחד עם רוסיה, אשר כבר נמצאת בתחרות השפעה מול איראן בסוריה. לראייה, בשנת 2022, התקשורת הרוסית ביקרה את המהלך הסיני בסוריה.

סוכנות הידיעות הממשלתית הסינית שינחואה פרסמה צילום מחתימת מזכר הבנות בין שגריר סין בסוריה למנהל הסהר האדום הסורי להעברת משלוחי אורז לטובת סיוע הומניטרי שוטף לעם הסורי. בכל משלוח 4000 טון אורז. ארבעה משלוחים כאלה הגיעו בשנת 2021 ונוספים בשנת 2022. בנוסף הועברו חיסונים וציוד נוסף למלחמה בוויורוס הקורונה.^{xxi}

בנוסף, בשנת 2022, ממשלת סוריה חתמה על הסכם הבנות עם השגריר הסיני במדינה להצטרפות סוריה ליוזמת ההשפעה הסינית שמתעתדת להשקיע כטריליון דולר לאורך כמה שנים במדינות במזה"ת ובאפריקה.^{xxii}

בפברואר 2023, שלחה סין סיוע חירום לנפגעי רעידת האדמה כמה ימים לאחר התרחשותה בסך 30 מיליון יואן (4.5 מיליון דולר).^{xxiii}

ביולי 2023, שגרירות סין בדמשק ערכה אירוע חגיגי לרגל ציון 96 שנים להקמתו של הצבא הסיני העממי. שר ההגנה הסורי נשא דברים באירוע ואמר שיש קווי דמיון בין הצבא הסיני וצבא סוריה. שר ההגנה הסורי הביע תקוותו להמשך חיזוק הקשרים הצבאיים והכלכליים בין המדינות בהיותה של סין מעצמה צבאית וטכנולוגי.^{xxiv}

המעורבות הסינית בסוריה דורשת מעקב צמוד ישראלי, בשל ההשלכות האפשרויות הקשורות לבניין הכוח הצבאי הסורי בעתיד.

מקרה בוחן: לבנון

מעבר לרמה הרטורית, נראה כי סין לא עשתה מאמץ פעיל מיוחד להשקיע בתשתיות בלבנון או להתערב במשברים הפוליטיים והביטחוניים הבלתי נגמרים של המדינה. עושה רושם כי סין תופסת את לבנון כמבוי סתום מבחינת פוטנציאל.

על פי מספר דיווחים, מוכרים בשנים האחרונות מספר ביקורים של אנשי עסקים סינים בלבנון בכדי לבדוק את מצב הכלכלה ולבחון השקעות מסוימות ברשתות חשמל ופיתוח כבישים מהירים. בשנת 2019, עלה דיווח לגבי כוונת סין להפעיל קו רכבת בין ביירות לבין טריפולי בצפון לבנון - אך הסטטוס של פרויקט זה לא ידוע בשלב זה.

בהתאם לכך, סין הגבילה את יחסיה עם לבנון ליצוא, כאשר ציוד תקשורת, שנאיים חשמלים וצמיגים מהווים את הסחורה המובילה מסין מבחינת כמות. עם זאת, בין שנת 1995 לשנת 2021, הייצוא הסיני ללבנון גדל בכ-10 אחוז בכל שנה, ועלה מ-141 מיליון דולר בשנת 1995 ל-1.53 מיליארד דולר בשנת 2021. סחורה סינית מהווה כ-40 אחוז מהיבוא הלבנוני לפי הדיווחים.^{xxvi xxv}

בשנת 2021, הופיע מאמר בכלי תקשורת פרו חזבאללה הטוען כי סין, כחלק מפרויקט ההשפעה הענק שלה באזור, הציעה לממשלת לבנון מימון והקמה של מספר פרויקטים ענקיים בתחומי התשתיות, כולל הקמת תחנות כוח. נאמר כי סין אינה דורשת ערבויות כספיות ממשלת לבנון מתוך ידיעה שלממשלה אין כסף. ברם, היא נתקלת בכתף קרה מהממשלה הלבנונית בשל חששה מהאמריקאים.^{xxvii}

מקרה בוחן: עיראק

היריבות הגוברת האמריקאית – סינית לא פסחה על עיראק. בשל מיקומה הגאוגרפי-אסטרטגי והמסחר דרך המפרץ הפרסי, עיראק היא תחנה חשובה במפת הדרכים של יוזמת "החגורה והדרך" של סין.^{xxviii}

בנוסף, סין מייבאה כמויות גדולות של נפט גולמי מעיראק. בשנת 2022, ייבאה כמעט 40 מיליארד דולר של נפט עיראקי. הסחר המשמעותי באנרגיה בין עיראק לבין סין מהווה את הבסיס האסטרטגי של היחסים הבילטרליים בין המדינות, ומסביר מדוע סין מייחסת חשיבות רבה ליציבות עיראקית – כדי להבטיח את המשך אספקת הנפט מהמדינה לכלכלה הרעבה לנפט של בייג'ינג.

לאחר שדאע"ש הובס בעיראק, הממשלה בבגדד החלה לחפש אחרי משקיעים לצורך בניית תשתיות במחוזות השונים. בשנת 2020, עיראק הזמינה רשמית חברות סיניות להשקיע במגוון מגזרים. הזמנה זו כללה בניית מבנים למגורים, בניית תשתיות אנרגיה וחקלאות.

באותה שנה, חברות סיניות הסכימו להשתתף בתוכנית לבניית 8 מיליון בתי מגורים ברחבי עיראק. באמצעות כוח רך זה, בניגוד להתערבות הצבאית המדממת של ארה"ב, מבססת סין דריסת רגל והשפעה בעיראק וזאת מבלי העול של הלחימה בדאע"ש, אשר ארה"ב לקחה על עצמה, או הפלישה הקודמת והיקרה (הן באובדן חיילים והן בעלות כלכלית) כדי להפיל את משטרו של סדאם חוסיין בשנת 2002.

חברות סיניות, שנאלצו לעזוב את עיראק לאחר הפלישה האמריקאית, פועלות כעת בעיראק בהיקפים הולכים וגדלים.

בשנת 2019, סין ועיראק חתמו רשמית על תכנית "נפט תמורת בנייה". בגדד מבטיחה לספק עשרת אלפים חביות נפט ביום לסין תמורת בניית תשתיות. סין בונה בעיראק שדות תעופה, תחנות כוח שמיועדות לטפל במחצית מצרכי החשמל העיראקיים, כאלף בתי ספר ועוד.

עד כה, סין טרם המירה את כוחה הכלכלי והמדיני בעיראק לממד צבאי כלשהו וספק שתראה צורך בכך.

מקרה בוחן: ישראל

המעורבות הכלכלית של סין בישראל גברה בעשור האחרון, שכן חברות סיניות השקיעו במגוון חברות היי-טק ישראליות, השקעות שהגיעו לשיא בשנת 2018, אך מאז דווקא נראה כי החלו להתמתן ואף לדדת, זאת לפי ממצאים של INSS.^{xxix} נראה כי חל שינוי בסדרי העדיפויות של סין, תוך כדי מה שנראה כמו שינוי באקלים ההשקעות בישראל ביחס לתאגידים סיניים כתוצאה מלחץ פוליטי כבד וחרף מצד מארצות הברית. ככלל, חברות בבעלות המדינה הסינית משקיעות בעיקר בתשתיות ישראליות, ואילו חברות פרטיות וקרנות הון מתרכזות בתעשיית ההיי-טק הישראלית.

נושא ההשקעות הסיניות בישראל העלה חששות פוטנציאליים הקשורים לביטחון בארצות הברית, למרות העובדה שההשקעות הסיניות מהוות פחות מעשרה אחוזים מהשקעות ההון הזרות בישראל, הרחק מאחורי השקעות מארצות הברית ואירופה.

הביקורת האמריקאית מתמקדת לא בעצם ההשקעה ובהיקפה, אלא בעובדה שחלק מההשקעות הן השקעות בתחומים טכנולוגיים רגישים ביטחונית. כל ממשל אמריקאי החל מתקופת הנשיא אובמה ועד היום הוציא אזהרות לישראל לגבי השקעות סיניות במספר תחומים. ישראל איננה במצב להתעלם מאזהרות אלו, בשל תלותה הכבד בברית עם ארה"ב.

בשנת 2022 היקף הסחר בין ישראל לבין סין הגיע ל 21.08 מיליארד דולר, בהשוואה ל- 1.07 מיליארד דולר בשנת 2001.

הנוכחות של חברה סינית בניהול הנמל הפרטי החדש של חיפה משנת 2021, לחוזה שיימשך 25 שנים, תוך כדי בניית נמל אשדוד הפרטי על ידי חברה סינית נוספת, תרמה למתיחות דיפלומטית בין ירושלים לווינגטון. בשנת 2021, הנמל החדש בהנהלת חברת Shanghai International Port Group בבעלות ממשלתית הסינית החל פעילות רשמית, לאחר שהחברה זכתה במכרז ב-2015.^{xxx}

הקרבה של נמל חיפה לבסיס חיל הים בחיפה, העלה לפי דיווחים, חששות אמריקאיות לגבי ביקורים שגרתיים של ספינות מהצי השישי האמריקאי בבסיס חיפה.

כמו כן, היה זה לחץ אמריקאי כבד, אשר גרם למשרד התקשורת הישראלי לפסול את חברת "וואוו" להקמת תשתית הסלולרית 5G בישראל. כתוצאה מהלחץ האמריקאי, המכרז הוגבל לחברות ישראליות בלבד.

ההשקעה הגדולה של סין בישראל היא בחברות בתחומי הטכנולוגיות רפואיות, ביוטכנולוגיה, ביוכימיה ותרופות ישראליות. אחריה השקעות בפיתוח תוכנה וחברות IT. בין היתר, פעילות זו נועדה לרכוש ידע טכנולוגי שיענה על כמה מהבעיות הנוכחיות או הפוטנציאליות בסין בענפי הרפואה והתרופות, כמו אוכלוסייה מזדקנת ומחלות גריאטריות.

בסופו של דבר, לישראל אין את הפריבילגיה לשבת על הגדר בשל תלותה הרבה בארה"ב. תלות הבאה לידי ביטוי בתחומי רכש צבאי, תמיכה דיפלומטית, הקרנת כוח אזורי וסיוע כלכלי-צבאי אמריקאי העומד על 3.9 מיליארד דולר בשנה. כאשר ארה"ב מהווה מרכיב כה קריטי בביטחון ישראל, מתבטל היתרון של חוזים אטרקטיביים כלכליים עם סין, זאת במקרים בהם יש התנגשות ישירה בין האינטרסים.

בתמונה: "נמל המפרץ" בחיפה, שנבנה על ידי חברה סינית. צילום

מסך מתוך סרטון של SIPG

מצד שני, ישראל יכולה גם להסביר לארה"ב שאף חברה אמריקאית לא הציעה לנהל את הנמלים החדשים הישראליים. כך או כך, ארה"ב נשארת מודאגת מהאפשרות של ריגול סיני ואיסוף מודיעין בנמל חיפה.

בסיס חיפה מעגן את ספינות הסער והצוללות של חיל הים. חיל הים פיתח שיטות שמאפשרות לו להסתיר יכולות רגישות מעיניו אלו מחוץ לבסיס, אך לא נראה שדבר זה מספק את ארה"ב.

תגובות אמריקאיות באזור

לאור מגמת העומק שמתוארת לעיל, ניתן לראות צעדים אמריקאים לעיבוי כוח ההרתעה שלה באזור. אומנם, הסיבה המיידית לצעדים אלו הן פעולות התגרות איראניות ורוסיות, אך ניתן גם להעריך כי ארה"ב מודאגת מהסדקים ההולכים וגדלים בדימוי שלה בקרב בנות בריתה, וניצול סדקים אלו על ידי סינ.

חשוב להדגיש כי למרות התיעודף האמריקאי של זירת הים השקט והמזרח הרחוק, וושינגטון יכולה, על לפי החלטה, להקפיץ כוחות ימיים אוויריים ויבשתיים למזרח התיכון ולפרוס כוח תקיפה משמעותי ביותר, באיכות ובכמות, שאין ביכולתה של סינ לפרוס באזור.

אי לכך, לאחר שמשמרות המהפכה האיראנים השתלטו על מכלית נפט ששטה דרך מיצרי הורמוז ב-3 למאי, אחרי שיצאה מנמל דובאי, ולאחר שב-27 לאפריל, איראן תפסה מכלית אחרת באותו אזור, משרד ההגנה האמריקאי הודיע כי יבצע סדרה של מהלכים כדי לחזק את מה שהוא תיאר כמדיניות ההגנה האמריקאית במפרץ הערבי.

צעדים אלו כוללים שליחת ספינות מלחמה ומטוסי קרב לאזור. זאת, כחודש לאחר שארה"ב שלחה למפרץ צוללת גרעינית המצוידת בטילי שיוט טומהוק, המסוגלים לפגוע במטרות עומק אסטרטגיות באיראן. בנוסף, ארה"ב האריכה את השהות של נושאת המטוסים ג'ורג' בוש וכוח משימה שלה באזור.

ארה"ב הודיעה כי היא לא מתכוונת לאפשר למעצמות זרות או אזוריות לסכן את חופש השיט בימי מזרח התיכון, וכללה את האזור הגיאוגרפי של מיצרי הורמוז ובאב אל מנדב בהודעה זו. בחודש אוגוסט 2023, ארה"ב שלחה ספינות מלחמה, הכוללות את ה-Bataan USS, שנושאת אלפי נחתים, למפרץ הפרסי.

ייתכן כי האזכור של מעצמה זרה בהודעה האמריקאית, לצד איומים אזוריים, היה מכוון כלפי סינ כמעצמת על, למרות שסינ לא הפריעה לשיט אזורי בשום שלב, אך כן מקיימת תרגילים משותפים עם איראן, הנחשבת כמעצמה אזורית.

לא ניתן לנתק את המהלכים האמריקאים האלו מהחשש האמריקאי כי סינ תמשיך לנצל באופן הדרגתי את התפיסה הרווחת, כי ארה"ב פחות מחויבת לביטחון האזור והיא ממוקדת באיום הסיני במזרח הרחוק.

אולי ניתן לקרוא לכך אירוניה אסטרטגית: הרצון העז האמריקאי לתעדף את זירת המזרח הרחוק, מהווה פתח למעצמה היריבה מהמזרח הרחוק (סינ) להאיץ את דריסת רגלה במזרח התיכון. ארה"ב מוצאת את עצמה שוב חוזרת ללקח הישן, לפיו, במזרח התיכון אין ווקום.

סיכום

בהתאם למשנה סדורה ומאורגנת היטב, סין מבססת את מעמדה במזרח התיכון על ידי המרה של מסחר כלכלי משמעותי עם מדינות האזור, ובניית תשתיות קריטיות, לכוח מנוף פוליטי, ובמקרים מסוימים, המרה של כוח זה לנוכחות והשפעה צבאית.

בזמן שארה"ב ממוקדת בזירת המזרח הרחוק (לצד זירת רוסיה-אוקראינה) ומתעדפת אותה על פני שימור כוח ההרתעה שלה במזרח התיכון, סין מבצעת מין מהלך היפוך ומנצלת בכישרון רב את הסדקים ההולכים וגדלים בין ארה"ב ובנות בריתה הערביות כדי להעמיק עוד יותר את נוכחותה.

הסיכון שסין לוקחת במהלכים אלו הוא מינימלי, ואילו הרווח הסיני גדול מאוד במישורים הכלכליים והגאו-אסטרטגיים.

עם זאת, בייג'ינג עשויה לגלות שהמזרח התיכון גם יכול לשאוב אותה למצבים לא רצויים. במקביל לרצונה של סין לעצב את המזרח התיכון, סין מעוניינת גם לייצב את המזרח התיכון מתוך אינטרסים כלכליים-אנרגטיים. לכן היא פועלת להרגעת מתחים בין הציר האיראני – שיעי והמחנה הערבי-סוני. הסבירות שמאמצים אלו יצליחו בטווח הארוך אינם גבוהים, לאור השאיפות ההגמוניות של איראן ואידיאולוגיית יצוא המהפכה האיסלמית.

או אז, כאשר איראן אולי תהיה מעורבת בעימותים צבאיים, בין עם נגד ישראל, בין עם נגד המדינות הסוניות, או בין עם נגד ארה"ב, מגבלות הכוח של סין עשויה להתגלות לכל העולם. סין גם תידרש להחלטות לא נוחות במצבים אלו, כאשר איראן רואה בה בת ברית, ותצפה ממנה לעזרה בצורה כזו או אחרת.

ובחזרה לימנו. מבחינתה של ישראל, "המגמות הסיניות" במזרח התיכון, בסופו של דבר פועלות נגד האינטרס הישראלי ומחזקות את האינטרס האיראני. ככל שמעמדה של ארה"ב איתן יותר במזרח התיכון, כך גם עוצמה זו תשליך על בת בריתה הקרובה ביותר, ישראל. ככל שהמגמה תהיה הפוכה, כך תיתפס ישראל על ידי אויביה וגם על ידי בנות בריתה הסוניות כעומדת לבדה אל מול הציר השיעי הרדיקלי בראשות איראן.

עם זאת, לישראל יש יכולת מוגבלת להשפיע על החלטות אמריקאיות ועל מידת הנוכחות האמריקאית באזור. בסופו של דבר, ישראל צריכה לקבל את זכותה הטבעית של ארה"ב לקבוע לעצמה סדרי עדיפות אסטרטגיות, ו"לעבוד עם מה שיש", כבת הברית הקטנה יותר ביחסים אלו.

התלות המשמעותית של ישראל בברית עם ארה"ב, העולה בהרבה על התלות של המדינות הסוניות בארה"ב, מרמז כי לירושלים אין את הפריבילגיה לפלרטט עם סין ולרמוז לוושינגטון, כפי שעשתה סעודיה, שיש חלופות למעצמה האמריקאית. במקרה הישראלי, פשוט אין חלופה כזו.

למרות שישראל יכולה לשתף פעולה עם סין באופן מבוקר במישור הכלכלי, לשיתוף פעולה זה אסור לחרוג מהקווים האדומים שמציבה ארה"ב.

מעבר לאינטרס מקומי כלכלי, לישראל וסין אין אינטרסים משותפים רבים, ואין למשטר הסיני ערכים משותפים עם ישראל הדמוקרטית.

אין דבר שימנע מסין להמשיך לגבות את סוריה או איראן במועצת הביטחון של האו"ם, להצביע נגד ישראל כדי לרצות את ספקית הנפט האיראנית, או לחזק את משטר אסד. כמו שסין אינה רואה שום סתירה בלחמש את סעודיה בטילי קרקע-קרקע שמכוונים נגד איראן, תוך כדי הידוק היחסים הצבאיים עם איראן, כך גם סין לא תהסס להמשיך להציע לישראל שיתוף פעולה כלכלי, השקעות אטרקטיביות בתוך ישראל, והשקעה בהיי טק הישראלי, תוך כדי שהיא משתפת פעולה עם אויביה המרים של ירושלים.

לכן, על ישראל להימנע מראיית סין במונחים כלכליים בלבד, ולפעול כדי לשמר קודם כל את הברית עם ארה"ב, ולאחר מכן גם לעודד בשיחות סגורות את האמריקאים לא למהר לסגת מהמזרח התיכון, משום שהדבר יתרום לא רק לאיראן אלא גם ליריבתה המעצמתית של ארה"ב, סין.

בתחילתה של מלחמה קרה חדשה במאה ה-21, בין ארה"ב ובין סין, הסיפור הסיני במזרח התיכון רק החל וישראל תצטרך לגבש מדיניות אסטרטגית ברורה כדי להתנהל.

Iran International Newsroom, "Iran's Guards Say US Too Weak In Region To Militarily Support Israel," *Iran International*,ⁱ April 15, 2023, <https://www.iranintl.com/en/202304153125>

Anthony H. Cordesman, "America's Failed Strategy in the Middle East: Losing Iraq and the Gulf," *Center for Strategic And International Studies*, January 2, 2020, <https://www.csis.org/analysis/americas-failed-strategy-middle-east-losing-iraq-and-gulf>

Mohammad Alyahya, "China Surges Ahead in Middle East Diplomacy," *Barron's*, March 14, 2023,ⁱⁱⁱ <https://www.barrons.com/articles/china-middle-east-diplomacy-iran-saudi-arabia-xi-oil-82897531>

Chen Aizu and Muyu Xu, "China reports first official Iranian oil imports since Dec 2020," *Reuters*, January 20, 2022,^{iv} <https://www.reuters.com/business/energy/china-reports-first-official-iranian-oil-imports-since-dec-2020-2022-01-20/>

Selçuk Colakoğlu, "China's Belt and Road Initiative and Turkey's Middle Corridor: A Question of Compatibility," *Middle East Institute*, August 21, 2023, <https://www.mei.edu/publications/chinas-belt-and-road-initiative-and-turkeys-middle-corridor-question-compatibility>

Natahn P. Olsen, "Preserving U.S. Military Advantages in the Middle East," *The Washington Institute for Near East Policy*, May 14, 2023, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/preserving-us-military-advantages-middle-east>

Yechiel M. Leiter, "Saudi – Iran Rapprochement and Saudi – Israeli Normalization: No Contradiction Intended,"^{vii} *Jerusalem Center for Public Affairs*, May 15, 2023, <https://jcpa.org/article/saudi-iran-rapprochement-and-saudi-israel-normalization-no-contradiction-intended/>

Mohammed Sameai, "After 9 years of war, control of Yemen remains divided among 3 sides," *Andalou Ajansi*, April 14, 2023, <https://www.aa.com.tr/en/africa/after-9-years-of-war-control-of-yemen-remains-divided-among-3-sides/2870283>

Oded Eran, "China Extricates Itself from the Surrounding American Wall," *INSS*, April 24, 2023,^{ix} https://www.inss.org.il/publication/china-reputation/?utm_source=activetrail&utm_medium=email&utm_campaign=INSS%20Insight%20|%20China%20Extricate%20Itself%20from%20the%20Surrounding%20American%20Wall

Amir Bahgeri, "China – Saudi Arabia Missile Cooperation," *Middle East Political and Economic Institute*, undated,^x <https://mepei.com/china-saudi-arabia-missile-cooperation/>

Mark Dubowitz, Twitter, May 8, 2023, <https://twitter.com/mdubowitz/status/1655565706019078144>^{xi}

Leiter, Saudi – Iran Rapprochement.^{xii}

Hiddai Segev, "China and Iran: Resurging Defense Cooperation?" *INSS*, May 10, 2021,^{xiii} <https://www.inss.org.il/publication/china-iran/>

Akmal Dawi, "Iran Boosts Cheap Oil Sale to China Despite Sanctions," *VOA*, January 26, 2023,^{xiv} <https://www.voanews.com/a/iran-boosts-cheap-oil-sale-to-china-despite-sanctions-/6935635.html>

Hiddai Segev, "China and Iran: Resurging Defense Cooperation?" *INSS*, May 10, 2021,^{xv} <https://www.inss.org.il/publication/china-iran/>

Tal Beer, "Hezbollah's missile and rocket arrays: A tough and complex challenge for Israel," May 6 2021, <https://israel-alma.org/wp-content/uploads/2021/05/Hezbollahs-Missile-and-Rocket-Arrays.pdf>

Tom Porter, "China Is Pushing Ahead With A Planned Military Base in the UAE In A Clear Snub To the US, Leaked Papers Say," *Business Insider*, April 28, 2023, <https://www.businessinsider.com/china-continues-uae-military-base-major-snub-us-wapo-2023-4>

Nosmot Gbadamosi, "Why China and Egypt Are Growing Closer," *Foreign Policy*, January 18, 2023, <https://foreignpolicy.com/2023/01/18/china-egypt-diplomacy-economy-qin-shoukry/>

Sakshi Tirawi, "China's J-10C Fighters Headed To Egypt, VTOL Drone, HQ-17 SHORAD To Saudi As Beijing Tries 'Gobbling' US Market," *The Eurasian Times*, August 21, 2023, <https://www.eurasiantimes.com/chinas-j-10c-fighters-headed-to-egypt-vtol-drone-hq-17/>

Ali Siddiqi, "China's 'Belt and Road' Risk in Syria May Reap Big Rewards," *VOA*, January 27, 2022, <https://www.voanews.com/a/china-s-belt-and-road-risk-in-syria-may-reap-big-rewards-/6415768.html>

Chinese Radio International, Arabic report: <https://arabic.cri.cn/20220118/c7aec67f-bc9b-4cab-3e4c-62a856471e10-i.html>

Coar Global, Arabic language report: <https://coar-global.org/2022/07/22/%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%8A%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B3%D8%A7%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D8%B1%D8%A9-%D8%AD%D8%A7%D9%84/>

Report in Al-Akhbar (Arabic) <https://al-akhbar.com/Syria/354367>

<https://youtube.com/watch?v=2tVHinHNxQY&feature=share8>

OEC World trade info, China and Lebanon, <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/lbn>

Sakshi Jain, "China in Lebanon: A mirage of help," *TGP*, April 21, 2021, <https://thegeopolitics.com/china-in-lebanon-a-mirage-of-help/>

Arabic news report: <https://www.alahednews.com.lb/article.php?id=30989&cid=125>

Sercan Caliskan, "China's Expanding Influence in Iraq," *The Diplomat*, March 22, 2023, <https://thediplomat.com/2023/03/chinas-expanding-influence-in-iraq/>

Doron Ella, "Chinese Investments In Israel: Developments and a Look to the Future," *INSS*, February 1, 2021 <https://www.inss.org.il/publication/chinese-investments/>

Ricky Ben-David, "Israel inaugurates Chinese-run Haifa port terminal, in likely boost for economy," *The Times of Israel*, September 2, 2021, <https://www.timesofisrael.com/israel-inaugurates-new-haifa-port-terminal-in-expected-boost-for-economy/>